

10.11.2025

EOAK/6686/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Jyri Vesanto

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI VEROTUSMENETTELYSTÄ ANNETUN LAIN 21 §:N MUUTTAMISESTA

Perustuslakivaliokunta on kutsunut oikeusasiamiehen kuultavaksi ja pyytänyt kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain 21 §:n muuttamisesta (HE 141/2025 vp).

Oikeusasiamieheltä ei pyydetty lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksesta.

1 Lakiehdotuksen sisältö

Lakiesityksessä esitetään muutettavaksi verotusmenettelystä annetun lain 21 §:n vertailutietotarkastusta koskevaa säännöstä. Säännösesityksellä on tarkoitus ajantasaistaa vertailutietotarkastusta koskeva sääntely vastaamaan tietosuojasetuksen ja tietosuojalain henkilötietojen käsittelylle asettamia vaatimuksia. Vertailutietotarkastuksella kerätään tietoja sivulliselta, jolla on tiedonantovelvollisuus.

Ehdotetuilla muutoksilla pyritään turvaamaan Verohallinnon tiedonsaantia ja siten verotulojen kertymistä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Verohallinnon oikeudesta suorittaa vertailutietotarkastus, pyynnön edellytyksistä ja saatujen tietojen käsittelystä. Tarkoituksena on vahvistaa Verohallinnon oikeutta vaatia tiedonantovelvollista luovuttamaan tietoja, vaikka pyynnössä ei ole nimetty niitä verovelvollisia, joita tiedonantovelvollisuus koskisi. Pynnön olisi oltava perusteltu ja kohdennettu sellaisiin välttämättömiin tietoihin, joista Verohallinto ei saisi tietoa mistään muualta.

Ehdotetun 4 momentin kohdissa 1–3 säädettäisiin suojatoimista, jotka vastaisivat rahanpesudirektiivissä säädetyjä suojatoimia. Kohdassa 4 säädettäisiin tietojen hävittämisestä heti niiden muuttuessa tarpeettomiksi.

Ehdotusten taustalla on korkeimman hallinto-oikeuden ja tietosuojavaltuutetun kannanotot, joiden mukaan voimassa olevaan sääntelyyn perustuvat Verohallinnon vertailutietotarkastusta varten esittämät tietopyynnöt eivät ole olleet EU:n tietosuojasetuksen mukaisia.

Verotarkastusmenettelyistä säädetään verotusmenettelyistä annetussa asetuksessa (763/1998). Asetuksen 2 §:ssä säädetään tarkastuksen kohteille annettavista tiedoista sekä siitä, että sivullinen tiedonantovelvollinen saa tarkastuskertomuksella selvityksen henkilötietojen käsittelystä.

2 LAUSUNTO

2.1 Arvioinnin lähtökohdista

Hallituksen esityksessä ehdotettu sääntely antaa Verohallinnolle varsin laajan oikeuden saada tietoja verovalvontaa varten sivulliselta. Verohallinnon tietopyyntöjen perusteella saatujen tietojen käsittelyssä voi olla kyse yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluvien arkaluonteisten tietojen laajamittaisestakin käsittelystä.

Säännösesitys on merkityksellinen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään mukaan tarkemmin lailla.

Yksityiselämän kunnioittaminen on turvattu myös YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 17 artiklassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 2 kappaleen mukaan puuttuminen artiklassa turvattuihin oikeushyviin on mahdollista, kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattujen oikeuksien rajoituksiin kohdistuva välttämättömyyden vaatimus edellyttää, että rajoitukselle on oltava painava yhteiskunnallinen tarve, puuttumisen ja tavoiteltavan hyväksytyn päämäärän tulee olla oikeassa suhteessa keskenään ja rajoitukselle on oltava asianmukaiset ja riittävät perustelut.

Lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa on turvattu yksityiselämän suoja sekä 8 artiklassa oikeus henkilötietojen suoja. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla, ja kyseisten oikeuksien ja vapauksien olennaista sisältöä noudattaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan tehdä ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.

Hallituksen esityksen perusteluissa ehdotusta arvioidaan erityisesti tietosuoja-asetuksen kannalta. Arvioinnissa ovat tietosuoja-asetuksen 5 artiklan henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet, tietosuojalain 4 §:n 2 kohdan vaatimukset käsittelyn lainmukaisuudesta sekä tietosuoja-asetuksen 25 artiklan 2 kohdan säännös oletusarvoisesta tietosuojasta keskeisiä.

Perustuslakivaliokunnan tehtävänä on perustuslain 74 §:n mukaan antaa lausuntonsa sen käsittelyyn tulevien lakiehdotusten ja muiden asioiden perustuslainmukaisuudesta sekä suhteesta kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluu nimenomainen vaatimus siitä, että rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa (PeVM 25/1994 vp, s. 5/II). Perustuslakivaliokunnan valtiosääntöisiin tehtäviin ei kuitenkaan lähtökohtaisesti kuulu EU-oikeuden kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (ks. esim. PeVL 14/2018 vp, s. 7).

Tarkastelen tässä lausunnossani hallituksen esityksessä ehdotettuja säännöksiä perus- ja ihmisoikeutena turvattujen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta olennaisten rajoituksen välttämättömyyttä ja sääntelyn täsmällisyyttä koskevien vaatimusten kannalta. Sen sijaan en arvioi ehdotusten tietosuoja-asetuksen mukaisuutta. Perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien vaatimukset on kuitenkin otettava huomioon myös siltä osin kuin hallituksen esityksessä on kyse tietosuoja-asetuksen mukaisen kansallisen liikkumavaran käytöstä.

Perustuslakivaliokunnan aiemmin ilmaiseman kannan mukaan myös kansallista sääntelyä oli syytä arvioida paitsi kansallisten perusoikeussäännösten, myös unionin tuomioistuimen tuomiossa käsiteltujen EU:n perusoikeuskirjan yksityiselämän suojaa ja henkilötietojen suojaa koskevien määräysten valossa (PeVL 18/2014 vp, s. 4/II—7/II). Valiokunta on katsonut myös, että lainsäätäjän toimivaltaan ei voi kuulua yksityiselämän suojan kannalta keskeisten arkaluonteisten tietojen käsittelystä säättäminen vastoin EU:n oikeuteen kuuluvan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntelyä (PeVL 15/2018 vp, s. 45).

Perustuslakivaliokunta on aiemmassa lausuntokäytännössään myös todennut, että tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan mukaan tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla (PeVL 14/2018 vp, s. 4).

2.2 Tietopyynnön rajaaminen välttämättömiin tietoihin

Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (ks. esim. PeVL 19/2012 vp, s. 4/I, PeVL 7/2014 vp, s. 3/I).

Esityksen perustelujen mukaan ei ole mahdollista rajoittaa vertailutietotarkastuksen kohdejoukkoa pelkästään rahalaitoksiin tai muihin maksujen välittäjiin, koska tarkastus voi olla välttämätöntä kohdistaa myös muihin tahoihin. Perustelujen mukaan pyydettäviä tietoja ei myöskään ole mahdollista rajata vain tilitapahtumien tai maksutietojen kaltaisiin taloudellisiin tapahtumiin, koska voi olla välttämätöntä pyytää myös tietoja muista valvonnassa merkityksellisistä seikoista. Sääntelyn tarkkarajaisuuden vaatimuksen katsotaan esityksen perustelujen mukaan täyttyvän ehdotetulla 21 §:n 2 momentilla, jossa säädettäisiin siitä, että tietopyynnön olisi oltava perusteltu ja tarkasti kohdennettu välttämättömiin tietoihin. Lisäksi siitä tulisi käydä ilmi tosiseikat, tapahtumat tai toimijat, joiden perusteella tietojen välttämättömyys olisi tunnistettavissa.

Lisäksi perusteluissa todetaan, että vertailutietoaineistossa voi olla sellaisia tietoja, joista käy ilmi maksutapahtuman osapuoli, joka ei ole valvonnan kohteena. Verohallinnon esittämässä tietopyynnössä voitaisiin perustelujen mukaan edellyttää peittämään esimerkiksi ostajaa koskevat tiedot, toisaalta todetaan, että toisen osapuolen toiminnasta saatava tieto voisi olla välttämätöntä verovalvonnan kannalta. Tietopyyntö voisi siten ymmärtääkseni kohdistua muun kuin tarkastuksen kohteena olevan henkilön erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluviin tai arkaluontoisiin tietoihin. Perusteluissa todetaan, että henkilötietojen suoja koskevat kysymykset eivät olisi lähtökohtaisesti merkityksellisiä, koska useimmiten tietopyyntö kohdistuisi muihin kuin luonnollisiin henkilöihin.

Totean ensinnäkin, että perusoikeuksien suojaan kohdistuvien rajoitusten sallittavuuden arvioinnissa ei ole lähtökohtaisesti merkitystä sillä, kuinka suureen joukkoon henkilöitä rajoitus kohdistuu. Toisaalta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa ja EU:n perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklaa koskevassa oikeuskäytännössä on katsottu, että yksityiselämän kunnioittaminen koskee kaikenlaisia tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa luonnollista henkilöä koskevia tietoja. Käsitettä yksityiselämä ei siten tule tulkita suppeasti eikä ammattitoimintaa tule jättää yksityiselämän käsitteen ulkopuolelle.

Perustuslakivaliokunnan mukaan, jos luovutettaviin tietoihin sisältyy erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tai arkaluontoisia tietoja, on niiden käsittely rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (PeVL 3/2017 vp, s. 5). Lisäksi perustuslakivaliokunnan mukaan henkilön yksityiselämästä voi saada yksityiskohtaisen kuvan pankkitilin tapahtumien välityksellä (PeVL 14/2018 vp). Tällaisia tietoja voivat olla muun muassa uskonnollisen yhteisön jäsenyys, poliittinen toiminta, terveydenhoito- tai sosiaalipalvelujen käyttö. Näitä tietoja on suojeltava erityisen tarkasti henkilön muiden perusoikeuksien suojelemiseksi.

Esityksen perustelujen mukaan tietopyynnön rajaamisella pyritään varmistumaan siitä, ettei tietojen perusteella olisi mahdollista muodostaa kokonaiskuvaa henkilön yksityiselämästä. Tämä ei kuitenkaan käy ilmi ehdotetusta säännöksestä. Lisäksi esityksen perustelujen mukaan vertailutietotarkastusta ei toteuteta siinä tarkoituksessa, että kerättäisiin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuvia tietoja tai muodostettaisiin kokonaiskuva henkilön yksityiselämästä. Myöskään tämä ei käy ilmi ehdotetusta säännöksestä. Lainsäädännön täsmällisyysvaatimuksen täyttämiseksi olisi perusteluissa esitettyjen rajoitusten ilmentävä laista.

Korostan myös EU-oikeuden vaatimuksia. Esityksen perusteluissakin viitataan EU-tuomioistuimen tuomioon C-175/20, jonka mukaan käsittelyn perustana olevassa säännöstössä olisi säädettävä selkeistä ja täsmällisistä toimenpiteen ulottuvuutta ja soveltamista koskevista säännöistä, jotta henkilöillä, joiden henkilötiedot ovat kyseessä on riittävät takeet, joiden avulla näitä tietoja voidaan tehokkaasti suojata väärinkäytön vaaroilta.

Esityksen perusteluissa todetaan, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyä koskeva ehdotus perustuu tietosuojasetuksen artiklan 2 kohdan g alakohtaan sisältyvään sääntelyliikkumavaraan. Tiedot olisivat sattumanvaraisia, eikä niihin voisi kohdentaa tiedonhakuja. Näitä tietoja voitaisiin kuitenkin käsitellä, mikäli se olisi välttämätöntä.

Säännösesityksen perusteluissa kuvataan tietosuojasetuksessa ja tietosuojalaissa henkilötietojen käsittelylle asetettuja vaatimuksia sekä perustuslakivaliokunnan aiempaa lausuntokäytäntöä. Esityksessä ehdotetaan, että Verohallinnon sivulliselle esittämän tietopyynnön tulee olla perusteltu ja tarkasti kohdennettu ainoastaan verovalvonnassa välttämättömiin tietoihin. Tietopyyntö on rajattava siten, että siitä käyvät ilmi ne verotuksessa merkitykselliset tosiseikat, tapahtumat tai toimijat, joiden perusteella voidaan tunnistaa ne välttämättömät tiedot, joihin vertailutietotarkastus on kohdennettu. Säännösesityksen perusteluissa on myös esitetty perusteluja sille, miksi esitetyn säännöksen mukainen henkilötietojen käsittely katsotaan välttämättömäksi Verohallinnon verovalvontatehtävän kannalta.

Esitetty sääntely jättää kuitenkin perusoikeuksien suojan ja niiden yleisten rajoitusperusteiden kannalta ongelmallisen paljon yksinomaan Verohallinnon harkinnan varaan sen, mitä tietoja se pitää tehtäviinsä kuuluvan verovalvonnan kannalta välttämättöminä. Myös hallituksen esityksen perusteluissa on todettu, että Verohallinnon vertailutietotarkastuksella saama tietoaaineisto voi sisältää myös sellaisia tietoja, jotka eivät liity verotuksessa merkityksellisiin taloudellisiin tapahtumiin.

2.3 Verohallinnon tiedonsaantioikeudesta

Verotusmenettelylain 21 §:ssä säädettäisiin vertailutietotarkastuksesta. Ehdotettu 2 momentti koskee kuitenkin keskeisesti Verohallinnon tiedonsaantioikeutta. Tämä ei kuitenkaan käy selkeästi ilmi säännöksen otsikosta tai muotoilusta, mikä vaikeuttaa säännöksen sisällön hahmottamista.

Käsiteltävät tiedot kattaisivat myös pankkisalaisuuden alaisia valtiosääntöoikeudellisesti arkaluonteisia tietoja. Ehdotuksen arvioinnissa tulee siten tarkastella, täyttääkö se perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaiset edellytykset salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta: Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet valiokunnan mukaan liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitettujen tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 5/2025 vp, kohta 8 ja siinä viitatu). Valiokunnan mukaan viranomaisten tiedonsaantioikeuksia koskevia lähtökohtia voidaan soveltaa myös tietojen saamiseen ja luovuttamiseen pankkisalaisuuden estämättä (ks. PeVL 21/2025 vp, kohdat 5–8, PeVL 48/2018 vp, s. 5).

Valiokunta ei kuitenkaan ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin. Valiokunta on antanut merkitystä sille, jos kyse on ollut arkaluontoisista tiedoista (ks. PeVL 96/2022 vp, s. 4 ja siinä viitatu).

Ehdotuksen mukaan Verohallinto voisi esittää tietopyynnön sivulliselle ilman, että se yksilöi, kaikkia niitä henkilöitä, kuolinpesiä, yhteisuuksia, yhtymiä tai yhteisöjä, joita tietopyyntö koskee. Ehdotetun säännöksen mukaan tietopyynnön tulisi olla perusteltu ja tarkasti kohdennettu verovalvonnassa välttämättömiin tietoihin. Ehdotettu sääntely on hyvin väljä, eikä sisällä mitään kriteerejä, joiden perusteella tietojen välttämättömyyttä arvioidaan. Ehdotus ei nähdäkseni täytä tiedonsaantioikeuden täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusta.

Kuten esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa asianmukaisesti todetaan, perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (PeVL 42/2016 vp, s. 2–3, PeVL 14/2018 vp, s. 5 ja siinä viitattut lausunnot).

Myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja tultaisiin käsittelemään esitetyn säännöksen nojalla tehtävien vertailutietotarkastusten perusteella.

Perustuslakivaliokunnan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittely voi aiheuttaa huomattavia riskejä henkilön perusoikeuksille ja -vapauksille. Perustuslakivaliokunta on myös kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (PeVL 3/2017 vp ja PeVL 48/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että luonnollisen henkilön yksityiskohtaiset tilitiedot rinnastuvat yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluviin arkaluonteisiin tietoihin (PeVL 48/2018 vp).

Säännöstä tulisi täsmentää esimerkiksi siten, että siinä olisi tarkemmin määritelty edellytyksiä, joiden perusteella voidaan arvioida, että pyydetty tiedot ovat välttämättömiä verovalonnan kannalta ja että kerättävien henkilötietojen määrä on minimoitu. Tämä varmistaisi myös sen, että tietojen luovuttajan olisi mahdollista arvioida täyttääkö pyyntö luovuttamisen välttämättömyysvaatimuksen.

Myös EU-tuomioistuimen asiassa C-175/20 antaman päätöksen perusteluissa (kohta 71) on katsottu, että jos henkilötietojen luovuttaminen ei perustu suoraan sen perustana olevaan lain säännökseen vaan toimivaltaisen viranomaisen pyyntöön, on tarpeen, että pyynnössä täsmennetään, mitkä ovat tietojen keräämisen erityiset tarkoitukset yleistä etua koskevaan tehtävään tai julkisen vallan käyttöön nähden, jotta pyynnön vastaanottaja voi varmistua siitä, että kyseessä olevien henkilötietojen siirtäminen on lainmukaista.

Olennaista on, että vertailutietotarkastus kohdistetaan vain sellaisiin tietoihin, jotka ovat keskeisiä ja ratkaisevia valvottavan veroriskin ja sen verotuksellisen käsittelyn oikeellisuuden arvioinnin kannalta. Myös oletusarvoista tietosuojaa koskeva säännös edellyttää, että oletusarvoisesti käsitellään vain käsittelyn kunkin erityisen tarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja.

Jotta ehdotettu säännös olisi perusoikeutena turvatun yksityiselämän suojan kannalta hyväksyttävä, sitä tulisi lisäksi täsmentää siten, että se koskisi ainoastaan veronsaajien verotusintressin näkökulmasta korkeariskisten ja rajattujen tapahtumien valvontaa. Säännöksestä tulisi myös ilmetä, ettei vertailutietotarkastuksia olisi sallittua käyttää esimerkiksi verovelvollisten rahaliikenteen ja tilitapahtumien jatkuvaan, laaja-alaiseen tai yleisluonteiseen valvontaan.

2.4 Oikeusturva

Perusoikeuksien yleisiin rajoittamisedellytyksiin sisältyy myös vaatimus oikeusturvasta.

Ehdotuksen mukaan Verohallinto voisi rajoittaa rekisteröidyn oikeutta saada tutustua hänestä vertailutietotarkastuksen toimittamisen johdosta tehdyllä tietopyynnöllä kerättyihin tietoihin.

Tietosuojavaltuutetulla olisi tietosuojalain nojalla rekisteröidyn pyynnöstä oikeus tarkastaa hänen henkilötietonsa ja arvioida niiden käsittelyn lainmukaisuutta.

Myös oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluu valvoa Verohallinnon menettelyn lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Lisäksi oikeusasiamies valvoo myös tietosuojavaltuutettua. Oikeusasiamiehen valvontaa voidaan kuitenkin vain hyvin poikkeuksellisesti pitää Euroopan ihmisoikeussopimuksen tarkoittamana tehokkaana oikeussuojakeinona.

Lisäksi tiedonantovelvollinen voi tarvittaessa pyytää Verohallinnon sille esittämästä tietopyynnöstä valituskelpoisen päätöksen ja hakemalla päätökseen muutosta, saattaa tietopyynnön lainmukaisuuden riippumattoman muutoksenhakuviranomaisen tutkittavaksi. Muutoksenhaun yhteydessä tiedonantovelvollinen voi myös vaatia tietopyyntöä koskevan päätöksen täytäntöönpanon kieltämistä oikaisuvaatimuksen tai valituksen käsittelyn ajaksi.

Perustuslakivaliokunta on (PeVL 15/2018 vp) todennut, että tietojen luovuttaja voi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi. Myös jo mainitsemassani EU-tuomioistuimen tuomiossa (kohta 71) on katsottu, että kansallisen tuomioistuimen tulee voida tarkistaa tietopyynnön ja henkilötietojen siirtämisen laillisuus.

Esityksen mukaan rekisteröity saa tiedon henkilötietojen käsittelystä tarkastuskertomuksella. Esityksen perusteella jää kuitenkin epäselväksi, miten henkilö, jonka verotuksesta ei ole kyse, saa tiedon (arkaluontoisten) henkilötietojensa käsittelystä. Pidän tätä tehokkaan oikeusturvan kannalta merkittävänä puutteena.

Ihmisoikeussopimuksen oikeutta tehokkaaseen oikeussuojakeinoon koskevan 13 artiklan mukaan jokaisella, jonka sopimuksessa tunnustettuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava käytettävissään tehokas oikeussuojakeino kansallisen viranomaisen edessä siinäkin tapauksessa, että oikeuksien ja vapauksien loukkauksen ovat tehneet virantoimituksessa olevat henkilöt. Se, ettei esitys sisällä ehdotuksia tehokkaasta jälkikäteisestä oikeusturvasta, on yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ongelmallista ja asettaa erityisiä vaatimuksia etukäteisvalvonnalle. Se, että etukäteisvalvonta esityksen mukaan jää yksinomaan Verohallinnon oman harkinnan varaan, luo korotetun lainsäädännön täsmällisyyttä koskevan vaatimuksen.

Totean vielä lopuksi, että tietojen käsittelyn edellytyksenä on ehdotetun säännöksen 4 momentin 1 kohdan mukaan, että tietoa aineistoja käsittelee vain erityisesti tehtävään nimetty henkilö. Säännöstä tulisi nähdäkseni täsmentää siten, että siitä ilmenisi, mitkä edellytykset henkilön tulisi täyttää voidakseen tulla nimetyksi tehtävään. Kohdan 2 mukaan tietoja käsittelevät virkamiehet ovat erittäin luotettavia ja heillä on asianmukainen osaaminen. Myös tältä osin säännöstä tulisi täsmentää, lisäämällä luotettavuuden ja asianmukaisen osaamisen arvioinnissa käytettäviä kriteerejä.